EVROPSKA
KOMISIJA

Bruselj, 11.1.2018
COM(2018) 2 final

SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ

Vmesna ocena programa Obzorje 2020: zagotavljanje čim večjega učinka raziskav in inovacij v EU

1. UVOD

Raziskave in inovacije so ključnega pomena za vzdrževanje družbenoekonomskega modela in vrednot Evrope ter njene svetovne konkurenčnosti. To še zlasti velja v hitro spreminjajočem se svetu, v katerem je naš uspeh vse bolj odvisen od proizvodnje znanja in njegove hitre pretvorbe v inovacije, namesto od izkoriščanja naravnih virov ali zniževanja plač. Trajnostna rast v prihodnje lahko temelji le na današnjem vlaganju v raziskave in inovacije.

Okvirni program EU za raziskave in inovacije Obzorje 2020 za obdobje 2014–2020 je ključni način EU za dosego tega cilja. Njegovi cilji so spodbujanje gospodarske rasti in ustvarjanje delovnih mest s povezovanjem raziskav in inovacij, spodbujanjem odlične znanosti in vodilnega položaja v industriji ter spoprijemanjem z družbenimi izzivi.

Službe Komisije so v skladu s smernicami za boljše pravno urejanje[1] izvedle celovito vmesno oceno napredka programa v prvih treh letih izvajanja[2]. Odziv deležnikov na javno posvetovanje o vmesni oceni je bil zelo velik, z več kot 3 500 respondenti in več kot 300 pripravljenimi dokumenti o stališču.

Tri dodatne, samostojne vmesne ocene so zajele Evropski inštitut za inovacije in tehnologijo (EIT)[3], javno-javna partnerstva (P2P), vzpostavljena v skladu s členom 185[4] Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU), in javno-zasebna partnerstva (PPP, ki se izvajajo prek skupnih podjetij), ki so bila vzpostavljena v skladu s členom 187[5] PDEU. Ločene neodvisne strokovne skupine so izvedle tudi en vmesni pregled devetih pogodbenih javno-zasebnih partnerstev[6] in en pregled neposrednih ukrepov Skupnega raziskovalnega središča[7].

Vmesna ocena je dokazni temelj poročila in v prihodnost usmerjenih priporočil[8] neodvisne skupine na visoki ravni za zagotavljanje čim večjega učinka programov EU za raziskave in inovacije, ki ji predseduje Pascal Lamy (v nadaljnjem besedilu: Lamyjeva skupina na visoki ravni).

V skladu z zahtevami člena 32 uredbe o vzpostavitvi programa Obzorje 2020[9] je namen tega sporočila opozoriti institucije EU na ključne ugotovitve (oddelek 2) in spoznanja, pridobljena na podlagi skupne ocene (oddelek 3). To zajema morebitna izboljšanja in usmeritve v prihodnje, vključno s prvimi odzivi na priporočila Lamyjeve skupine na visoki ravni o zagotavljanju čim večjega učinka.

---

[1] https://ec.europa.eu/info/files/better-regulation-guidelines_sl.
[2] SWD(2017) 220 Poglobljena vmesna ocena programa Obzorje 2020.
[3] SWD(2017) 352 Final.
[4] SWD(2017) 340 Final.
[5] SWD(2017) 339 Final.
[6] https://publications.europa.eu/sl/publication-detail/-/publication/6de81abe-a71c-11e7-837e-01aa75ed71a1.
[7] http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC107957/jrc_implementation_review_web-_final.pdf.
[8] LAB – FAB – APP - Investing in the European future we want (LAB – FAB – APP, Vlaganje v evropsko prihodnost, kot si jo želimo), poročilo neodvisne skupine na visoki ravni za zagotavljanje čim večjega učinka programov EU za raziskave in inovacije, 3. julij 2017.
[9] Uredba (EU) št. 1291/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. decembra 2013.

2. KLJUČNE UGOTOVITVE IZ VMESNE OCENE PROGRAMA OBZORJE 2020

Druge institucije EU so potrdile ugotovitve iz vmesne ocene: Evropski parlament (EP)[10], Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO)[11], Odbor regij (OR)[12] in nedavno Svet za konkurenčnost prek sklepov Sveta[13] z dne 1. decembra 2017. Države članice so sprejele mnenje tudi prek Odbora za evropski raziskovalni prostor in inovacije (ERAC)[14]. Skupno stališče je, da je izvajanje programa Obzorje 2020 v veliki meri uspešno.

Program Obzorje 2020 je privlačen in pomemben. Udeleženci prihajajo iz najboljših institucij in podjetij v Evropi in zunaj nje ter pokrivajo številna področja. Deležniki so izrazili veliko zadovoljstvo s programom, kar je razvidno tudi iz trajnega zanimanja za njegove zelo konkurenčne razpise. **V primerjavi s predhodnim sedmim okvirnim programom (v nadaljnjem besedilu: FP7) je več kot polovica udeležencev programa Obzorje 2020 novih**. Udeležba industrije se je povečala, saj je malim in srednjim podjetjem namenjenih 23,9 % proračuna za industrijske in omogočitvene tehnologije ter družbene izzive, kar precej presega cilj 20 %. Program Obzorje 2020 se je pri odzivu na razvijajoče se politične prednostne naloge, kot so migracije, in nujne primere, kot sta izbruha virusov ebola in zika, izkazal kot prilagodljiv.

Program ponuja edinstvene priložnosti za sodelovanje in mrežno povezovanje. Ena od petih znanstvenih publikacij iz programa Obzorje 2020 je rezultat sodelovanja med akademskim svetom in zasebnim sektorjem. Rezultat programa Obzorje 2020 je več interdisciplinarnih publikacij kot na podlagi FP7. Pogodbena javno-zasebna partnerstva, ki združujejo zasebni sektor in Komisijo pri skupno opredeljenih agendah na področju raziskav in inovacij, imajo dodano vrednost, saj krepijo medsektorsko sodelovanje in spodbujajo inovacije.

Program Obzorje 2020 je na dobri poti, da bo znatno prispeval k ustvarjanju delovnih mest in rasti. Čeprav program Obzorje 2020 predstavlja manj kot 10 % skupne javne porabe za raziskave in razvoj v EU, pa se na podlagi makroekonomskih modelov predvideva, da bo njegov družbenoekonomski učinek do leta 2030 približno 600 milijard EUR in 179 000 delovnih mest[15]. Poleg tega pa podpira tudi doseganje ciljev politik EU z osredotočanjem na odlično znanost, vodilni položaj v industriji in družbene izzive[16].

Odličnost kot glavno temeljno načelo zagotavlja kakovost. Ob odličnosti kot glavnem merilu za dodelitev finančnih sredstev so bile prve znanstvene publikacije v okviru programa Obzorje 2020 citirane dvakrat pogosteje od svetovnega povprečja. Patenti, pripravljeni v okviru programa, so kakovostnejši in imajo podobno tržno vrednost kot

[10] EP T8-0253/2017, POROČILO o oceni izvajanja programa Obzorje 2020 ob upoštevanju njegove vmesne ocene in predloga devetega okvirnega programa.
[11] Informativno poročilo EESO INT/807, Obzorje 2020 (ocena).
[12] Mnenje OR SEDEC-VI/026, Lokalna in regionalna razsežnost programa Obzorje 2020 in novi okvirni program za raziskave in inovacije.
[13] Od vmesne ocene programa Obzorje 2020 k devetemu okvirnemu programu – sklepi Sveta (sprejeti 1. decembra 2017) http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15320-2017-INIT/sl/pdf.
[14] ERAC 1207/17, mnenje odbora ERAC o vmesni oceni programa Obzorje 2020 in pripravah na naslednji okvirni program.
[15] SWD(2017) 220 Poglobljena vmesna ocena programa Obzorje 2020, oddelek 8.4., str. 141 in str. 144.
[16] Kljub temu pa cilji glede izdatkov za trajnostni razvoj in podnebne spremembe še niso doseženi, zato so v končnem delovnem programu predvidena večja prizadevanja.

podobni patenti, pripravljeni drugod. Program Obzorje 2020 je že podprl približno 17 Nobelovih nagrajencev.

Napredek pri poenostavitvi se je izplačal. Uvedeni obsežni ukrepi poenostavitev (na primer enotni sklop pravil, elektronski podpis sporazuma o nepovratnih sredstvih, portal za udeležence, kjer vsa interakcija z udeleženci poteka na enem mestu, enotna stopnja povračila, pavšalna stopnja za posredne stroške) so znatno zmanjšali upravno breme in stroške, kar je povzročilo precejšnje skrajšanje časa do dodelitve (110 dni hitreje kot v FP7). Deležniki pozdravljajo poenostavljen model financiranja, zaradi katerega se sofinanciranje upravičencev ni zmanjšalo.

Iz programa Obzorje 2020 je razvidna jasna dodana vrednost EU. V primerjavi s podporo raziskavam in inovacijam na državni in regionalni ravni to ustvarja ekonomije obsega, razpona in hitrosti, s čimer se povečuje privlačnost EU kot lokacije za raziskave in inovacije. Dodatnost programa (tj. program ne nadomešča nacionalnih finančnih sredstev[17]) je velika. Deli programa z enim upravičencem, kot so instrument za MSP, ERC in ukrepi Marie Skłodowska Curie, dodajajo vrednost EU prek vseevropske konkurence in strukturnih učinkov, ki jih imajo na nacionalne sisteme raziskav in inovacij.

Program Obzorje 2020 je gospodaren. Upravni režijski stroški programa Obzorje 2020 so nižji kot v FP7, saj je bil obsežen del izvajanja programa prenesen na specializirane izvajalske agencije, izvajanje pa je usklajeno prek skupnega podpornega centra programa Obzorje 2020. Upravni izdatki so nižji od ciljnih 5 %. Še zlasti nizki so pri izvajalskih agencijah in EIT.

Iz ocen partnerskih pobud, podprtih s programom Obzorje 2020, je razvidno, kako učinkovite so pri pridobivanju znatnih dodatnih zasebnih in javnih finančnih sredstev ter pri usklajevanju prednostnih nalog na področju raziskav in inovacij po vsej Evropi.

Iz vmesne ocene **EIT** je razvidno, da prispeva k obravnavi strukturnih pomanjkljivosti inovacijske zmogljivosti EU. Skupnosti znanja in inovacij (SZI) EIT dodajo vrednost EU s spodbujanjem tesnih in učinkovitih povezav med izobraževanjem, raziskavami in inovacijami na različnih področjih svetovnih izzivov. EIT je platforma za vzpostavitev in rast SZI, katerih izobraževalni programi združujejo strokovno znanje s podjetniškim izobraževanjem in izobraževanjem na področju inovacij, neposrednim dostopom do podjetij in mednarodno mobilnostjo.

Na podlagi javno-javnih partnerstev v skladu s členom 185, na primer Eurostars2 ter skupnega raziskovalnega in razvojnega programa za Baltsko morje (BONUS), so se vzpostavila dolgoročna partnerstva in mreže na področju raziskav in inovacij med vlagatelji v raziskave in vladami, kar je prispevalo k Evropskemu raziskovalnemu prostoru (ERP). Spodbujajo pomembne naložbene in transnacionalne raziskovalne projekte na pomembnih področjih politik ter z vse bolj globalnim dosegom ukrepov. Ključna prednost vseh **javno-zasebnih partnerstev v skladu s členom 187**, na primer CleanSky2 ali skupnega podjetja za industrijske panoge, ki temeljijo na rabi biomase (BBI), je njihova sposobnost privabiti in povečati sodelovanje strateških industrijskih partnerjev na prednostnih področjih ukrepanja za Unijo, ki presegajo meje in poslovne sektorje, ter njihov neposredni prispevek h konkurenčnosti in ciljem politik EU. Povezujejo

[17] SWD(2017) 220 Poglobljena vmesna ocena programa Obzorje 2020, oddelek 8.2.2.3., str. 114.

dejavnosti v celotnem inovacijskem ciklu in prispevajo k premagovanju razdrobljenosti na posameznih sektorjih z vzpostavljanjem dolgoročnih predkonkurenčnih sodelovalnih mrež, ki združujejo prej nepovezane deležnike. Ugotovljeno je bilo, da **pogodbena javno-zasebna partnerstva,** na primer tovarne prihodnosti in energijsko učinkovite stavbe, večinoma dosegajo svoje cilje, saj so prilagodljiva in učinkovito upravljana, v strategijah s podporo EU združujejo večje industrijske partnerje, ki razumejo rezultate po posameznih industrijah in imajo visoko stopnjo preglednosti in odprtosti za sodelovanje, vključno z MSP.

3. PRIDOBLJENA SPOZNANJA ZA DOSEGANJE ČIM VEČJEGA UČINKA PRIHODNJIH OKVIRNIH PROGRAMOV

Glavni namen celovite vmesne ocene je bil na podlagi analize prednosti in slabosti pridobiti spoznanja za v prihodnje. To bo prispevalo k izboljšanju izvajanja programa Obzorje 2020 v njegovih zadnjih treh letih (2018–2020) ter prav tako izvajanje ETI in pobud na podlagi členov 185 in 187.

Združeno izvajanje ocene zagotavlja tudi pridobitev dolgoročnih spoznanj[18], ki jih bo mogoče uporabiti pri oblikovanju naslednjega okvirnega programa za obdobje po letu 2020. V zadnjem delovnem programu v programu Obzorje 2020 za obdobje 2018–2020 se že preskušajo nekatere rešitve za obravnavo pridobljenih dolgoročnih spoznanj, vključno s pilotno fazo prihodnjega evropskega sveta za inovacije (EIC) in uporabo pavšalnih zneskov kot alternativo povračilu stroškov na nekaterih področjih.

V nadaljevanju so povzeta glavna pridobljena spoznanja in možnosti za izboljšanje.

3.1. Vlagati bolj ambiciozno

Ugotovljeno je bilo, da je program Obzorje 2020 nezadostno financiran – zaradi njegove vse večje privlačnosti in nadaljnje ustreznosti je vlog veliko preveč (stopnja uspešnosti je le 11,6 % v primerjavi z 18,5 % pri FP7). Potrebno bi bilo dodatnih 62,4 milijarde EUR za financiranje vseh predlogov, ki so na podlagi neodvisne ocene presegli strogi prag kakovosti. To nezadostno financiranje so oportunitetni stroški obetavnega evropskega potenciala na področju raziskav in inovacij in pomeni zapravljanje virov kandidatov (ki na leto porabijo približno 636 milijonov EUR za pripravo predlogov[19]).

Evropski parlament v odziv na vmesno oceno programa Obzorje 2020 in ob podpori Odbora regij prav tako poziva EU, naj se med drugim izogne zniževanju proračuna programa Obzorje 2020 in prihodnjemu programu nameni vsaj 120 milijard EUR. ERAC poziva k sorazmernosti med proračunom in ambicijami. Podobno je v sklepih Sveta poudarjena potreba po prednostnem razvrščanju raziskav in inovacij v vseh zadevnih politikah EU in zagotavljanju znatnih finančnih sredstev prihodnjemu programu.

Lamyjeva skupina na visoki ravni priporoča namenjanje prednosti raziskavam in inovacijam ter dodelitev več finančnih sredstev za ta namen v proračunih EU in držav članic. Skupina predlaga, da je podvojitev proračuna programa po letu 2020 najboljša naložba EU, da se njene naložbe uskladijo z naložbami njenih glavnih konkurentov in

[18] SWD(2017) 220 Poglobljena vmesna ocena programa Obzorje 2020, oddelek 12, str. 186.
[19] SWD(2017) 220 Poglobljena vmesna ocena programa Obzorje 2020, oddelek 7.3.2., str. 60.

uresniči sedaj zapravljen potencial nefinanciranih visokokakovostnih predlogov (tj. cilj naj bo financiranje vsaj 30 % visokokakovostnih predlogov).

Komisija je seznanjena s pozivom skupine na visoki ravni in drugih institucij EU, naj glede na trenutne prednosti programa in dodano vrednost EU več vlaga v raziskave in inovacije prek prihodnjega okvirnega programa. Finančna sredstva EU za raziskave in inovacije bi morala biti usklajena z ambicioznimi nacionalnimi in regionalnimi finančnimi sredstvi, da se doseže cilj naložb v raziskave in razvoj v višini 3 % BDP EU.

3.2. Nadaljevati poenostavitve

Program Obzorje 2020 je v primerjavi s FP7 dosegel velik napredek v smislu poenostavitev, vendar si je zanje treba ves čas prizadevati in jih izboljševati.

Institucije EU so seznanjene z znatnim napredkom pri poenostavitvah in ga pozdravljajo ter v enaki meri poudarjajo, da ga je treba nadaljevati. EESO meni, da je to način za razširitev kroga kandidatov, medtem ko ERAC meni, da so nadaljnje poenostavitve način za oblikovanje bolj uporabnikom prijaznih orodij in pravil.

Cilj Lamyjeve skupine na visoki ravni je, da bi EU postala najbolj privlačna vlagateljica v raziskave in inovacije na svetu (št. 7: Nadaljevati poenostavitve). To pomeni radikalno dajanje prednosti učinku pred postopkom, na primer z zmanjševanjem dokumentacije, pripravo bolj prilagodljivih razpisov (tudi glede izbire instrumenta in povračila stroškov), in prilagajanje spreminjajočim se trendom in novim priložnostim znotraj konzorcija za raziskave in inovacije. Skupina predlaga tehtanje med zmanjšanjem obveznosti poročanja in stalnim dostopom do podatkov o učinkih projektov v realnem času.

Komisija nadaljuje poenostavitve, tudi prek pilotnih ukrepov v zadnjem delovnem programu v programu Obzorje 2020. Glede na izkušnje s temi pilotnimi ukrepi bo Komisija uvedla nadaljnje poenostavitve v podporo hitrejšim inovacijskim ciklom in nižjim upravnim bremenom. Komisija bo zato proučila možnosti za: poenostavitev sedanjega sistema povračila dejanskih stroškov, povečanje sprejemanja običajnih računovodskih praks, povečanje uporabe pavšalnega financiranja projektov ob izvedbi dejavnosti in drugih poenostavljenih oblik financiranja, zmanjšanje bremena za pripravo in predložitev predlogov, zmanjšanje „časa do dodelitve“ in izboljšanje povratnih informacij kandidatom.

3.3. Podpreti prodorne inovacije

Evropa je svetovna znanstvena velesila, zahvala za to pa gre delno tudi okvirnim programom EU. Na področju inovacij pa ni enako uspešna. V vmesni oceni programa Obzorje 2020 so opredeljene nekatere možnosti za podporo prodornim inovacijam za oblikovanje trga, vendar je med sklepnimi ugotovitvami navedeno, da je treba takšno podporo znatno okrepiti; na primer, le redka podjetja, ki prejemajo nepovratna sredstva, imajo tudi koristi od finančnih instrumentov programa Obzorje 2020[20]. To lahko mlada inovativna podjetja omejuje pri povečevanju obsega na evropsko in mednarodno raven.

Evropski parlament prav tako poudarja pomen podpore inovacijam na splošno ter zlasti pomen prelomnih inovacij in povečevanja obsega, v sklepih Sveta pa je poudarjen pomen

[20] SWD(2017) 220 Poglobljena vmesna ocena programa Obzorje 2020, oddelek 8.2.2.3., str. 111, in oddelek 8.2.3.3., str. 123.

podpore celotni vrednostni verigi inovacij, vključno z zelo tveganimi prelomnimi inovacijami, medtem ko bi moral morebitni prihodnji evropski svet za inovacije (EIC) podpreti prodorne inovacije in povečevanje obsega inovativnih družb. Iz mnenj Odbora regij in odbora ERAC je razvidno enako.

Lamyjeva skupina na visoki ravni priporoča podporo inovacijam (na primer tehnološkim, družbenim ali inovacijam poslovnih modelov) na vseh področjih politike EU. To bo predvsem ustvarilo skupni regulativni okvir, ki spodbuja podjetništvo, evropsko industrijsko konkurenčnost na svetovnem trgu in njeno vodilno vlogo v trenutni industrijski revoluciji (št. 2: Zgraditi pravo inovacijsko politiko EU, ki bo ustvarjala prihodnje trge). Lamyjeva skupina predlaga spodbujanje in vlaganje v inovativne zamisli, ki imajo možnost hitrega povečevanja obsega, prek evropskega sveta za inovacije (EIC), ki lahko vlaga v podjetnike in podjetja (ne glede na velikost, sektor ali zrelost) s tveganimi inovacijami, ki imajo možnost hitrega povečevanja obsega na stičišču različnih tehnologij in disciplin. Priporoča tudi, naj EIC oblikuje nov postopek ocenjevanja in izbire predlogov, da se v večji meri zajamejo visoko tvegani projekti z visokimi donosi, uvede več prilagodljivosti pri upravljanju nepovratnih sredstev (odločitve po načelu „stop-go“) in dopuščajo neuspehi (št. 4: Oblikovati program raziskav in inovacij EU tako, da bo imel večji učinek).

Komisija priznava vse večji pomen inovacij za oblikovanje trga[21] in bo proučila, kako jih v prihodnje, na podlagi trenutnih ukrepov na področju enotnega digitalnega trga, energetske unije in unije kapitalskih trgov, še bolj podpreti. Tvegani kapital v Evropi obsega le eno petino tistega v ZDA. Nova generacija podjetij v sodelovalnem in digitalnem gospodarstvu izvira predvsem iz ZDA in Azije. Komisija je že sprejela ukrepe za vzpostavitev industrijske politike, digitalizacijo industrije EU in razvoj sodelovalnega gospodarstva[22].

Na podlagi sedanjih dosežkov pri podpori inovacijam prek instrumenta za MSP, projektov sodelovanja in javno-zasebnih partnerstev bi moral prihodnji okvirni program zagotoviti podporo hitreje in bolj prilagodljivo. Izkoristiti bi moral komplementarnost nepovratnih sredstev in finančnih instrumentov, da se privabijo mlade in hitro rastoče inovativne družbe ter razširijo svoj obseg na mednarodne in evropske ravni, izboljša uveljavljanje rezultatov raziskav in inovacij na trgu in pospeši razširjanje inovacij. Cilj bi moral biti vodilno mesto Evrope na področju inovacij za oblikovanje trga. Zato se je v zadnjem delovnem programu v programu Obzorje 2020 začela pilotna faza prihodnjega evropskega sveta za inovacije. Izkušnje, pridobljene s to fazo, in strateška podpora nedavno ustanovljene skupine inovatorjev na visoki ravni[23] bosta zagotovili podlago za nadaljnje odločanje o EIC v celoti.

3.4. Doseči večji učinek prek ciljne naravnanosti in sodelovanja državljanov

Iz vmesne ocene je razvidna potreba po večjem učinku in boljšem doseganju državljanov[24]. To ni pomembno le za izboljšanje obveščanja o prispevku raziskav in inovacij k spoprijemanju z družbenimi in tehnološkimi izzivi; vključevanje državljanov,

[21] SWD(2017) 220 Poglobljena vmesna ocena programa Obzorje 2020, oddelek 8.2.2.3., str. 111, in oddelek 8.2.3.3., str. 123.
Strategija EU na področju industrijske politike, glej COM(2017) 479.
[23] https://ec.europa.eu/research/eic/index.cfm?pg=hlg.
[24] To podpira tudi priporočilo strokovne skupine na visoki ravni, ki je izvedla naknadno oceno FP7: približati znanost državljanom; COM(2016) 5 final.

strank in končnih uporabnikov pri opredeljevanju agende programa (sooblikovanje) in njegovem izvajanju (soustvarjanje) vodi v več inovacij s spodbujanjem uporabniško usmerjenih inovacij in povpraševanja po inovativnih rešitvah. To bo tudi odziv na priložnost sprejeti pristop, ki bo v prihodnje bolj ciljno naravnan in usmerjen v doseganje učinkov[25]. Delovni program v programu Obzorje 2020 je s prednostnimi območji že začrtal pot v smeri ciljne naravnanosti.

Vse institucije EU poudarjajo pomen večje udeležbe državljanov in čim večjega učinka okvirnega programa. Odbor regij je zelo jasen pri spodbujanju sprejetja novega komplementarnega pristopa na podlagi ciljev. ERAC in Svet v svojih sklepih poudarjata potrebo po boljšem in stalnem doseganju družbe ter pozivata k proučitvi pristopa ciljne naravnanosti.

Lamyjeva skupina na visoki ravni je to analizo povzela v več svojih priporočilih. Predlaga opredelitev raziskav in inovacij s potencialno transformativnimi cilji, ki mnoge akterje in vlagatelje spodbudijo k njihovemu uresničevanju, tudi prek javnih naročil inovacij (št. 5: Sprejeti ciljno naravnan pristop, usmerjen v doseganje učinkov, za obravnavo globalnih izzivov). Lamyjeva skupina predlaga cilje trajnostnega razvoja ZN kot globalni referenčni okvir za opredeljevanje takih ciljev. Poziva k vključevanju javnosti pri opredeljevanju ciljev in k več znanosti državljanov (št. 8: Mobilizirati in vključiti državljane). Zagovarja bolj učinkovito trženje blagovne znamke raziskav in inovacij EU, na primer s širšim obveščanjem o njihovih rezultatih in učinkih (št. 11: Zajeti učinke in bolje obveščati o njih). Za spodbujanje inovacij Lamyjevo poročilo priporoča popolno sodelovanje področnih politik pri oblikovanju politik o inovacijah. Velik pomen pripisuje bolj prilagodljivemu programu, ki ga poganjata namen in učinek namesto instrumentov ter ima natančno določen sistem ocenjevanja predlogov in je bolj prilagodljiv (št. 4: Oblikovati program EU za raziskave in inovacije, ki bo imel večji učinek).

Komisija v okviru zadnjega delovnega programa v programu Obzorje 2020 že upošteva nekatera pridobljena spoznanja glede učinka in doseganja državljanov (na primer prek jasnejših izjav o učinku in okrepljenega razširjanja in izkoriščanja rezultatov raziskav). Prihodnji program bi moral že od začetka temeljiti na jasni logiki posega in razlikovalnem ocenjevanju predlogov. Izhodišče bodo jasni in, če je izvedljivo, merljivi pričakovani dolgoročni učinki, srednjeročni rezultati in kratkoročni izložki, ki podpirajo prednostne politike EU, cilje trajnostnega razvoja ZN in izvajanje pariškega sporazuma.

Na podlagi rezultatov vmesne ocene in glede na obseg in potencial delovnih programov v programu Obzorje 2020 za obdobje 2018–2020, bi morali cilji raziskav in inovacij (znanstveni, tehnološki, družbeni itd.) v naslednjem programu imeti večji učinek in doseg ter spodbujati sistemski pristop. Obravnavati bi morali cilje politik EU, pritegniti pozornost javnosti (pritegniti ljudi na področju vrednot, vključiti jih v postopek in spodbuditi njihov ponos, da so Evropejci), povezovati discipline in sektorje ter presegati trenutno mogoče.

3.5. Povečati sinergije z drugimi programi financiranja EU in politikami EU

Med programom Obzorje 2020 in drugimi programi EU že obstajajo sinergije, kot so evropski strukturni in investicijski skladi, Evropski sklad za strateške naložbe,

[25] Glej prejšnjo opombo: osredotočenost na ključne izzive in priložnosti v globalnem kontekstu, COM(2016) 5 final.

instrumenti za zunanje odnose, Instrument za povezovanje Evrope in skupna kmetijska politika. Treba pa jih je še okrepiti in zagotoviti njihovo večjo uspešnost in učinkovitost[26]. Zlasti na temelju sinergij z evropskimi strukturnimi in investicijskimi skladi ter strategijami pametne specializacije[27] bi lahko zmogljivosti raziskav in inovacij, ki so bile v preteklem desetletju zgrajene v manj uspešnih regijah, bolje uporabljene v projektih, ki jih podpira okvirni program, da se izboljša sodelovanje pri transnacionalnih mrežah in dejavnostih na področju raziskav in inovacij.

Evropski parlament v svojem mnenju poudarja sinergije med programi financiranja EU, za katere meni, da so ključni, da postanejo naložbe učinkovitejše, zlasti z izkoriščanjem strategij pametne specializacije. Parlament poziva k okrepljenim sinergijam med prihodnjim okvirnim programom in drugimi namenskimi skladi EU v podporo raziskavam in inovacijam. V mnenju ERAC je navedeno, da bi bilo treba sinergije med evropskimi strukturnimi in investicijskimi skladi in okvirnim programom razviti na sistemski ravni že v fazi načrtovanja programov. Svet v sklepih prav tako poziva k sinergijam, skladnosti, združljivosti in komplementarnosti.

Lamyjeva skupina na visoki ravni priporoča oblikovanje prihodnjih programov financiranja s komplementarnimi in interoperabilnimi logikami posegov, ki se medsebojno krepijo, da se podpre krepitev zmogljivosti v regijah, ki na področju inovacij še dohajajo druge (št. 6: Racionalizirati področje financiranja EU in doseči sinergije s strukturnimi skladi).

Komisija bo izkoristila izkušnje, pridobljene pri skupnem izvajanju sedanje generacije programov financiranja (na primer uvedba pečata odličnosti[28]) in se bo osredotočila na izboljšanje sinergij že v fazi načrtovanja programov, da se zagotovi, da bodo instrumenti in programi pokrivali celotno inovacijsko verigo. To bo dosegla z boljšim usklajevanjem prednostnih nalog, večjo prilagodljivostjo programov sofinanciranja, da se združijo viri na ravni EU, in z izboljšanjem združljivosti pravil (na primer z omogočanjem samodejne prijave za pečat odličnosti). Prihodnji program bo tudi še naprej zagotavljal podporo oblikovanju politik.

3.6. Okrepiti mednarodno sodelovanje

Mednarodno sodelovanje na področju raziskav in inovacij je bistvenega pomena za zagotavljanje dostopa do nadarjenih, znanja, tehničnega znanja in izkušenj, zmogljivosti in trgov po vsem svetu, za učinkovito spoprijemanje z globalnimi izzivi in za izvajanje globalnih zavez. Čeprav ima program Obzorje 2020 širok mednarodni doseg in je odprt v svet, pa je udeležba iz tretjih držav v primerjavi s FP7 upadla, zato je treba še bolj okrepiti mednarodno sodelovanje, da se nadalje krepi odličnost in konkurenčnost Evrope na področju raziskav in inovacij ter da se rešujejo globalni družbeni izzivi.

Evropski parlament poziva h krepitvi mednarodnega sodelovanja na področju raziskav in inovacij, tudi prek konkretnih ukrepov s pridruženimi partnerji in državami v vzponu, takoj ko bo to mogoče. Parlament poleg tega poudarja pomen znanstvene diplomacije. Sklepi Sveta ponovno potrjujejo pomen vzajemnosti.

[26] To podpira tudi priporočilo strokovne skupine na visoki ravni, ki je izvedla naknadno oceno FP7: uskladiti raziskovalne in inovacijske instrumente; COM(2016) 5 final.
[27] COM(2017) 376 Krepitev inovacij v evropskih regijah: strategije za odporno, vključujočo in trajnostno rast.
[28] https://ec.europa.eu/research/soe.

Lamyjeva skupina na visoki ravni poudarja podobno (št. 10: Mednarodno sodelovanje na področju raziskav in inovacij naj postane blagovna znamka raziskav in inovacij EU). Skupina priporoča nadaljnje spodbujanje dejavnosti mednarodnega sodelovanja ter odpiranje programa povezovanju z najboljšimi in podporo sodelovanju vseh na podlagi vzajemnega sofinanciranja v partnerskih državah.

Komisija poudarja pomen krepitve mednarodnega sodelovanja na področju raziskav in inovacij. Cilj zadnjega delovnega programa v programu Obzorje 2020 je prav navedeno. Glede pridružitve tretjih držav na podlagi odličnosti raziskav in inovacij bi bilo treba proučiti merila in pravila. V oceni vpliva prihodnjega programa se lahko obravnava več načinov spodbujanja mednarodnega sodelovanja, da se zagotovi, da raziskovalci EU sodelujejo z najboljšimi in najustreznejšimi partnerji na področju raziskav in inovacij na svetu.

3.7. Krepiti odprtost

Izkoristiti je treba velik napredek na področju proste dostopnosti znanstvenih publikacij in podatkov, nastalih v okviru programa Obzorje 2020, širši znanstveni skupnosti in javnosti. Vendar pa je bilo do zdaj manj kot 70 % publikacij, ustvarjenih v okviru programa Obzorje 2020, dostopnih v odprtem dostopu in nič ne kaže, da se bo to izboljšalo.

Evropski parlament podpira splošno načelo odprtega dostopa, ERAC pa meni, da je politika 100-odstotnega odprtega dostopa iz programa Obzorje 2020 jasen ukrep v korist kroženju znanja. Pomembno je, da sklepi Sveta o prehodu na sistem odprte znanosti[29] vsebujejo pomembne smernice za prihodnost, v sklepih Sveta o vmesni oceni programa Obzorje 2020 pa je poudarjena vloga odprte znanosti pri povečevanju učinka in izboljševanju preglednosti.

Lamyjeva skupina na visoki ravni se v svojem poročilu večkrat sklicuje na spodbujanje odprte znanosti (in še zlasti odprtega dostopa) kot na ključno vodilno načelo, ki bi ga bilo treba nagraditi (št. 3: Izobraževati za prihodnost in vlagati v ljudi, ki bodo izvedli spremembe).

Komisija bo še naprej razvijala svoje politike v podporo agendi za odprto znanost[30]. Na podlagi izkušenj pri izvajanju programa Obzorje 2020 bi morale biti vse publikacije prosto dostopne in vsi podatki v skladu z načeli FAIR (takšni, da jih je mogoče najti in ponovno uporabiti, da so dostopni in interoperabilni). Komisija bo proučila načine, na katere se lahko v naslednjem okvirnem programu v celoti sprejme načelo odprte znanosti kot način za krepitev znanstvene odličnosti, saj njene koristi temeljijo na sodelovanju državljanov, doseganju boljše ponovljivosti rezultatov in povečevanju ponovne uporabe raziskovalnih podatkov.

3.8. Racionalizirati področje financiranja

Ključno področje za izboljšanje je racionalizacija financiranja programa Obzorje 2020. To se nanaša zlasti na področje partnerskih instrumentov in pobud[31]. Deležniki

[29] data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9526-2016-INIT/sl/pdf.
[30] https://ec.europa.eu/research/openscience/.
[31] Program Obzorje 2020 poleg vodilnih prihodnjih in nastajajočih tehnologij (FET) ter skupnosti znanja in inovacij (SZI) podpira dve široki kategoriji partnerstev: tista, ki vključujejo večinoma industrijo, tj. pobude

poudarjajo, da je številne kompleksne instrumente in pobude težko razumeti, to pa lahko vodi v prekrivanje. Reforma trenutnega področja partnerstev bi morala omogočiti uporabo vseh njegovih potencialov za doseganje ambicioznih ciljev politik.

V oceni EIT je opredeljena potreba po razvoju nadaljnjih sinergij z drugimi pobudami EU že v fazi načrtovanja programov. Obstajajo možnosti za racionalizacijo ustreznih ciljev, ki jih morajo doseči EIT in skupnosti znanja in inovacij, z jasnimi in merljivimi namerami; prav tako je treba bolje opredeliti vlogo skupnosti znanja in inovacij na področju raziskav in inovacij EU. Iz ocene člena 185 je razvidno, da je na področju javno-javnega sodelovanja EU preveč podobnih pobud, ki niso dovolj usklajene med sabo ter med javno-javnim sodelovanjem in programom Obzorje 2020. V oceni člena 187 je poudarjeno, da je treba dejavnosti javno-zasebnega partnerstva bolj uskladiti s politikami EU ter nacionalnimi in regionalnimi politikami, poleg tega pa ocena vsebuje poziv k pregledu ključnih kazalnikov uspešnosti. V pregledu pogodbenih javno-zasebnih partnerstev so opredeljeni izzivi skladnosti med pogodbenimi javno-zasebnimi partnerstvi in potreba po razvoju sinergij s pobudami kot so skupnosti znanja in inovacij.

ERAC meni, da je še posebej nujno racionalizirati programe financiranja, ob upoštevanju javno-javnih partnerstev, ki so bistvena za bolj usklajeno izvajanje nacionalnih raziskav in inovacij ter raziskav in inovacij EU. V sklepih sveta za konkurenčnost je podobno poudarjeno, da je bil sedanji ekosistem raziskav in inovacij preveč zapleten in da bi morale vse pobude partnerstev imeti izhodno strategijo iz financiranja okvirnega programa. Evropski parlament se zavzema za zmanjšanje kompleksnosti področja financiranja EU.

Tudi Lamyjeva skupina na visoki ravni daje prednost racionalizaciji (št. 6: Racionalizirati področje financiranja EU) znotraj in zunaj okvirnega programa. Ugotavlja, da veliko programov financiranja raziskav in inovacij pomeni tveganje za zmanjšanje odličnosti s spodbujanjem konkurence med tistimi, ki imajo informacije. Priporoča odpravo ene tretjine programov financiranja raziskav in inovacij, instrumentov ter akronimov. Natančneje glede partnerstev, skupina priporoča omejitev sofinanciranja EU na partnerstva, ki jasno izpolnjujejo cilje EU, s poenostavljenim in prilagodljivim mehanizmom sofinanciranja (št. 9: Bolje uskladiti nacionalne naložbe v raziskave in inovacije s tistimi iz EU). Nazadnje skupina priporoča, da se skupnosti znanja in inovacij uporabijo skladneje za obravnavo globalnih izzivov, tako da se jih neposredno vključi v program raziskav in inovacij EU po letu 2020 (št. 3: Izobraževati za prihodnost in vlagati v ljudi, ki bodo izvedli spremembe)[32].

Komisija pozdravlja te ocene. Kratkoročno si bo Komisija prizadevala izboljšati uspešnost v sedanjem življenjskem ciklu prek letnih delovnih načrtov in delovnih programov, ob upoštevanju priporočil iz ustreznih ocen. Dolgoročno bo tudi proučila načine za racionalizacijo različnih instrumentov in programov financiranja raziskav in inovacij EU v korist upravičencev, vendar tako, da ne bodo ogroženi doseganji dosežki ciljev njenih politik. Prihodnji evropski svet za inovacije bi lahko bil priložnost za racionalizacijo programov v podporo inovacijam. Morebitni cilji raziskav in inovacij bi

---

v skladu s členom 187 ali javno-zasebna partnerstva in pogodbena javno-zasebna partnerstva, in tista, ki vključujejo večinoma države članice, tj. pobude v skladu s členom 185 ali javno-javna partnerstva, instrument ERA-NET, skupni evropski program (EJP) in skupne načrtovalne pobude.

[32] V poročilu skupine na visoki ravni o EIT je opredeljena jasna potreba po krepitvi vloge sedeža EIT kot ponudnika skupnih storitev in strokovnega znanja skupnostim znanja in inovacij. (https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/eit-hlg-final-report_en.pdf).

se lahko uporabili za oblikovanje skupnosti znanja in inovacij tako, da bi imele jasnejše cilje in komunikacijo ter bi dosegle večji učinek.

V oceni učinka prihodnjega programa namerava Komisija prav tako proučiti načine za racionalizacijo partnerstev (vključno s skupnostmi znanja in inovacij ter vodilnih prihodnjih in nastajajočih tehnologij), povečati njihovo odprtost in preglednost ter jih povezati s prihodnjimi cilji in strateškimi prednostnimi nalogami EU na področju raziskav in inovacij. Kot del strateškega postopka bo na primer proučila dodatnost zmogljivosti, pomen glede na politične prednostne naloge, dogovorjene med EU, državami članicami, industrijo in drugimi deležniki, prilagodljivost, izhodne strategije, vključene od vsega začetka, in doseganje učinkov, ki jih ni mogoče doseči le prek okvirnega programa.

4. OBETI

Program Obzorje 2020 se je izkazal kot zgodba o uspehu EU z nesporno dodano vrednostjo EU. Na podlagi pozitivnih ugotovitev iz vmesne ocene, povratnih informacij deležnikov in poziva Lamyjeve skupine na visoki ravni k evoluciji, ne revoluciji, je potrebno nadaljnje izboljševanje in optimizacija in ne prenovitev okvirnega programa.

Komisija pozdravlja priporočila Lamyjeve skupine na visoki ravni; ustrezno jih bo upoštevala pri pripravi naslednjega okvirnega programa, da se zastavi nova raven ambicij za vodilni položaj v svetu na področju znanosti in inovacij.